

Huddinge kommuns

Arkitekturstrategi

för attraktiva och levande stadsmiljöer

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Inledning	4
Steg 1: Utgå ifrån platsen	10
1.1 Att prioritera strategiska platser	11
1.2 Att ta vara på och utveckla kvaliteter	13
1.3 Att läka	20
Steg 2: Utveckla platsen	23
1. Det publika rummet	24
2. Historiska spår	29
3. Skala och täthet	31
4. Rörelser och stråk	34
5. Gröna och blå rum	37
6. Inkluderande rum	40

Projektgrupp:

Karin Segerdahl, plansektionen, projektledare
Anna Hammarbäck, total Arkitektur
Albin Lindeskär, plansektionen
Jonas Lidbrink, plansektionen

Utvidgad projektgrupp:

Susanna Udd, trafik och landskapssektionen
Jack Lu, trafik och landskapssektionen
Åsa Tjusberg, mark och exploateringssektionen

Referensgrupp:

Tove Sandahl Fransson, kultur- och fritidsförvaltningen
Mia Bergström, lokalplaneringssektionen
Christer Lobelús, social- och äldreomsorgsförvaltningen
Johan Andersson, social- och äldreomsorgsförvaltningen
Richard Castillo Bengtsson, bygglovsavdelningen
Sophie Giers Arekrans, strategiska sektionen

Omslagsbilder ifrån vänster:

Västra Balingsnäs, foto: Småa
Rådsparken, foto: Maja Brand
Flemingsberg, foto: Håkan Lindgren
Glömsta ungdomsgård, foto: Maja Brand
Storängen, foto: Maja Brand
1000 meter konst, foto: Maja Brand
Paradiset, foto: Maja Brand
Kästa skola, foto: Alice Öberg

Sammanfattning

Huddinge kommuns arkitekturstrategi bygger på att alla projekt, vare sig det är stora stadsbyggnadsprojekt, ombyggnader, kompletteringar i befintlig miljö liksom andra åtgärder i bebyggelsemiljön ska genomgå två huvudsteg: utgå från platsen och utveckla platsen

1 Utgå ifrån platsen

För att lyckas med stadsbyggande och kompletteringar på ett sätt som skapar en attraktiv och välfungerande bebyggelsemiljö över tid krävs kunskap om hur platsen ser ut i dagsläget och vilka behov som finns just där. All planering ska utgå ifrån platsens specifika potential och utmaningar. I Huddinge kommuns arkitekturstrategi tar sig detta uttryck genom tre övergripande utgångspunkter.

1.1 Prioritering av strategiska platser

Här beskrivs hur kommunen prioriterar utveckling av platser och byggnader som är särskilt viktiga för sitt närområde och kommunens identitet.

- Utveckling av platser som är särskilt avgörande för kommunens identitet ska prioriteras

1.2 Att ta vara på och utveckla kvaliteter

Här beskrivs Huddinges karaktärsdrag och kvaliteter för olika bebyggelsetypologier. Efter beskrivning av respektive bebyggelsetypologi anges kvaliteter som bör hanteras och utvecklas, samt önskvärd inriktning vid komplettering i olika typer av områden.

- När en plats förändras ska dess kvaliteter tillvaratas och utvecklas

1.3 Att läka

Här beskrivs några brister i bebyggelsemiljön som kommunen önskar bygga bort eller förbättra i samband med stadsutveckling.

- Vid stadsutveckling ska brister på platsen åtgärdas när så är möjligt

2 Utveckla platsen

När det första steget gjorts har platsens viktigaste förutsättningar identifierats. Steg 2 utgörs av skapandet av det nya och hur det ska införlivas i sammanhanget särskilt utifrån sex teman. I steg 2 ligger fokus på hur det enskilda projektet kan bidra till platsens utveckling. Följande teman har identifierats i Huddinge som särskilt viktiga att beakta för att utveckla platsen på ett bra sätt för att skapa attraktiva och levande stadsmiljöer:

DET PUBLIKA RUMMET
HISTORISKA SPÅR
SKALA OCH TÄTHET
RÖRELSE OCH STRÅK
GRÖNA OCH BLÅ RUM
INKLUDERANDE RUM

Varje kapitel följs av riktlinjer som förtydligar kommunens hållning när det ska skapas nya miljöer eller när befintliga ska kompletteras.

Inledning

Alla vinner på god gestaltning

Huddinge är inne i en intensiv utvecklingsfas som kommer att få stor betydelse för kommunens framtida karaktär. En attraktiv och tillgänglig bebyggelsemiljö skapar gemenskap och stolthet för alla som bor och vistas i kommunen. Valfungerande och vackra miljöer skapar ekonomiska värden på egendom och verksamhet. En bebyggelsemiljö som är behaglig bygger på goda ekologiska förutsättningar. Alla vinner i längden!

Varför behövs en arkitekturstrategi?

Eftersom Huddinge är inne i en expansiv period finns stora möjligheter att skapa fler attraktiva stadsmiljöer. Städers, parkers, gators och byggnaders utformning påverkar rörelsemönster, skapar rum för det sociala livet och ger dagliga upplevelser och intryck. Hur vi väljer att planera och utforma byggnader och offentliga rum blir avtrycket av vår tid som vi med stolthet ska lämna över till kommande generationer. Med bakgrund i detta ser Huddinge kommun ett behov av en sammanhållen strategi för att tydliggöra kommunens hållning i dessa frågor. Huddinge kommuns arkitekturstrategi ska

bidra till att kommunens växande sker hållbart och med kvalitet. Stadsrummets utformning och attraktivitet är ett allmänt intresse som det är kommunens ansvar att säkerställa, men som kräver alla aktörers engagemang. Det finns därmed ett stort behov av att öka kunskapen om arkitekturs roll och värde, för att göra den tillgänglig och användbar för såväl allmänhet som besökare och näringsliv.

Vad är arkitektur?

Arkitektur handlar inte enbart om hur ett hus ser ut, vilken fasad det har eller om det anses vara fult eller vackert. Arkitektur handlar om utformandet av vår fysiska miljö, om byggnaderna men också rummen mellan husen. Arkitekturen handlar om siluetter, siktlinjer, kulör och fasadmateriäl. Arkitektur handlar dock framförallt om vilken upplevelse och känsla man får i den bebyggda miljön. Arkitekturstrategin ska kunna ge svar på vad det är som egentligen spelar roll samt resonera om vad som genererar arkitektonisk kvalitet. Till stor del handlar det om god planering och framförhållning.

Ängsnäs glänta, (Bild: Maja Brand)

Strategins syfte och avgränsning

Syftet med arkitekturstrategin är att på ett enkelt och tydligt sätt beskriva Huddinges hållning, mål och riktlinjer i arkitektur- och gestaltningsfrågor och genom det höja den arkitektoniska kvaliteten på det som byggs. Arkitekturstrategin ska även inspirera och fungera som ett stöd och diskussionunderlag. Vidare syftar strategin till att hålla gestaltningen levande genom hela processen från tidigt skede i planeringen till genomförandet av projekten, och genom det överbrygga avståndet mellan översiktsplanen och det konkreta projektet. Kommunens översiktsplan har ett tydligt mål om att planläggning ska eftersträva en hög gestaltningsnivå och att den tillkommande bebyggelsen ska tillföra värden.

Arkitekturstrategin stödjer sig på och hänvisar till andra styrdokument och vägledning som berör gestaltningsfrågor. Hänvisningar ges kontinuerligt i dokumentet och en sammanställning av dessa finns i slutet av inledningen. Arkitekturstrategin syftar inte till att ersätta enskilda avvägningar i specifika projekt och föregår inte heller andra kommunala styrdokument. Arkitekturstrategin är inte heller heltäckande. Den berör inte explicit frågor som rör ekonomi eller drift, samt gör ingen skillnad på kommunala förvaltningar eller externa företag. Implicit finns det dock ett tydligt drift och genomförandeperspektiv inbäddat i strategin. För att nå en långsiktigt hållbar gestaltning och byggd miljö bör varje beslut föregås av avvägningar kopplat till just förvaltningen och den framtida driften. Ett sätt kan vara att använda material som åldras väl.

Huvudtesen i kommunens arkitekturstrategi är att alla vinner på en god gestaltning och en medveten hållning tidigt i projekten. Att utgå ifrån platsens förutsättningar och kvaliteter är bärande för att få bättre och mer effektiva processer med ett lyckat slutresultat.

Arkitekturstrategin som verktyg

Med strategin som verktyg kan vi försäkra oss om att det som byggs i Huddinge håller hög arkitektonisk nivå och lättare hålla kvar vid tidiga visioner när projekt ska förverkligas. I Huddinge kommuns arkitekturstrategi tar sig detta uttryck genom två steg:

1. Utgå ifrån platsen

Arkitekturstrategin bygger på utgångspunkten att platsens förutsättningar måste vara bärande för att kunna skapa miljöer som människor trivs i. All stadsutveckling och gestaltning ska utgå ifrån platsen. Steg 1 syftar till att skapa en pusselbit som bidrar med något mer till omgivningen och får alla projekt att samverka till en större helhet. Som ett steg i att utgå ifrån platsen ska följande vara utgångspunkter:

- Utveckling som är särskilt avgörande för kommunens identitet ska prioriteras
- När en plats förändras ska dess kvaliteter tillvaratas och utvecklas
- Vid stadsutveckling ska brister i bebyggelsen åtgärdas när så är möjligt

2. Utveckla platsen

När det första steget gjorts har platsens viktigaste förutsättningar identifierats. Steg 2 utgörs av skapandet av det nya och hur det ska införlivas i sammanhanget särskilt utifrån sex teman. I steg 2 ligger fokus på hur det enskilda projektet kan bidra till platsens utveckling. Följande teman har identifierats i Huddinge som särskilt viktiga att beakta för att utveckla platsen på ett bra sätt för att skapa attraktiva och levande stadsmiljöer:

Användning av dokumentet

Arkitekturstrategin utgör tillsammans med bland annat trafikstrategin, dagvattenstrategin, miljöprogrammet och näringslivsstrategin en del av de strategiska planeringsdokumenten i Huddinge kommun. Arkitekturstrategin ska användas i såväl tidiga skeden, vid planbesked, områdesplanering, markanvisningar, program, detaljplaner som vid bygglovsprövning. För varje projekt ska medvetna ställningstaganden göras till arkitekturstrategin. Vidare ska ställningstagandena avspeglas i projektets utformning och innehåll. Ingen del utelämnas helt, men ambitionsnivån och prioriteringar kan skilja sig från projekt till projekt.

Dialog och en gemensam målbild utifrån platsanalys ligger till grund för den arkitektoniska kvaliteten. Genom att förtydliga hur arkitektonisk kvalitet behandlas i de kommunala processerna öppnas möjligheter till initiativ och engagemang från alla parter som deltar i samhällsbyggnadsprocessen.

Arkitekturstrategin syftar till att höja den arkitektoniska kvaliteten på det som byggs i Huddinge. För att uppnå detta krävs att många aktörer bidrar. Kommunen anger genom strategin ramarna inom vilken handlingsfrihet och ansvar anges för alla aktörer. För att uppnå en hög kvalitetsnivå är det viktigt att kommunen tillsammans med alla aktörer tidigt formulerar en gemensam målbild som tydligt beskriver vad som ska uppnås, och vilka som är de betydande delarna för projektet.

Arkitekturstrategin är ett verktyg för att konkretisera översiktsplanens mål om att skapa attraktiva bostadsområden och en hållbar utveckling genom levande stadsmiljöer. Syftet med arkitekturstrategin är att överbrygga avståndet mellan den strategiska styrningen och de konkreta samhällsbyggnadsprojektet.

I tidigt skede såsom vid planbesked, fördjupade översiktsplaner, utvecklingsplaner och områdesplanering men också vid planprogram fastslås utgångspunkter, mål och riktlinjer för kommande detaljplaner. Arkitekturstrategin ska här användas för att ge förutsättningar och styra utvecklingen i den kommande planeringen.

I kommunens detaljplaner regleras bygggrätt och allmän platsmark. I detaljplanen framgår vilken utveckling som kan förväntas på en fastighet, kvarter eller stadsdel. Kommunens ambition är att detaljplanen ska reglera i den omfattning som är nödvändig för att säkerställa en god och sammanhållen bebyggelse, men även erbjuda frihet och flexibilitet för den enskilda markägaren. I tätbebyggda områden och känsliga kulturhistoriska eller andra lägen av strategisk betydelse för kommunen kan det vara befogat med en tydligare reglering av utformningen. I detaljplanerna ska arkitekturstrategin användas som stöd för planens syfte. En tydlig arkitektonisk idé tidigt i projekten underlättar.

I bygglovsprövningen ska den arkitektoniska kvaliteten bedömas av bygglovshandläggaren med utgångspunkt i PBL 8 kap. 1§. Bygglovsansökan prövas mot aktuell detaljplan. Flexibla planer ställer större krav på att bygglovsgivningen säkrar att uformnings- och kvalitetsfrågorna är tillgodosedda. Med tät kontakt mellan planläggning och bygglovsgivning säkras att de kvalitetsambitioner som funnits med i de tidigare skedena förverkligas i det byggda resultatet. Arkitekturstrategin ska även användas vid om- och tillbyggnad som inte kräver planändring.

I markanvisningsavtal och exploateringsavtal kan kommunen påverka den arkitektoniska kvaliteten. Med avtalen kan utformning och kvalitet säkerställas. Exempelvis genom att låta gestaltning och hållbarhet vara ett av områdena byggaktörerna tävlar om vid markanvisningar utöver till exempel pris och genomförande. En aktiv markpolitik är ett effektivt sätt för att uppnå arkitekturstrategins mål och syften. Det kommunala markägandet skapar handlingsfrihet och påverkansmöjligheter i många avseenden, i synnerhet vad gäller kvalitetsfrågor.

Målgrupper:

Markägare och exploatörer

Markägare och exploatörer ska använda arkitekturstrategin för att få en tydlig bild av kommunens förväntningar och ambitionsnivå för den arkitektoniska kvaliteten. Strategin ger en grund för samsyn, gemensam målbild och smidigare processer för stadsbyggandets olika aktörer. Genom att tidigt i projekten väcka frågor om kvalitet och långsiktig hållbarhet skapas goda förutsättningar att bidra konstruktivt till kommunens utveckling.

Medborgare och övriga

Medborgare, föreningar och andra som vill delta i dialogen om kommunens utveckling och bidra med sin lokalkännedom eller komma med nya idéer om hur Huddinge kan utvecklas har stor nytta av arkitekturstrategin för att få en bild av kommunens ambitionsnivå och hållning i gestaltungsfrågor.

Kommunen

Kommunen ansvarar för översiktlig planering och detaljplaneläggning. Kommunen är utöver det också markägare med ansvar för kommunens markbestånd. Arkitekturstrategin syftar till att vägleda både tjänstepersoner och politiker i arbetet med planeringen av den byggda miljön, som både beställare och exploatör, samt vid bygglovshantering.

Zetas Trädgårdscafé (Bild: Maja Brand)

Hållbart stadsbyggande

Arkitekturstrategin beskriver hur stadsbyggnadsfrågor och arkitektur kan bidra till hållbarhet både direkt och indirekt.

Den sociala hållbarheten integreras i arkitekturstrategin genom att förespråka mer öppna och tillgängliga stadsmiljöer där människor känner gemenskap och delaktighet. Det handlar också om att ta bort barriärer som ett sätt att stärka den sociala sammanhållningen. Även en medveten lokalisering av kommunens målpunkter såsom skolor, förskolor, handelslokaler, bibliotek, arbetsplatser med mera har betydelse. Det underlättar för människor från olika sociala grupper, med olika bakgrund och ekonomi, att mötas trots att de bor på olika ställen. Arkitekturstrategin betonar också vikten för nya projekt att utgå ifrån platsens specifika potential och utmaningar.

Barnperspektivet är en central del i utvecklingen för en hållbar stad. FN:s barnkonvention syftar till att beakta barns bästa och att alla barn ska få uttrycka sin åsikt i de frågor som berör dem. Huddinge kommun arbetar systematiskt med att genomföra barnkonsekvensanalyser och att tydliggöra barnperspektivet i stadsutvecklingen. Formerna för delaktighet och inflytande anpassas så att även barn och unga kan delta. Utöver barnperspektivet är det viktigt att säkerställa att de framtida miljöerna även fungerar och är anpassade för äldre och personer med olika funktionsvariationer. En tillgänglig miljö är en miljö som alla kan använda. Trygghet är också en viktig aspekt för att säkerställa att platserna faktiskt också blir använda.

Den ekologiska hållbarheten är integrerad i flera av riktlinjerna som lyfts fram i arkitekturstrategin. Dels genom att strategin visar hur markanvändningen kan effektiviseras och dels genom att tydligt lyfta fram vikten av att ge grönskan plats i utformningen av stadsmiljöerna. Även genom att värdera arkitekturens robusta

och långsiktigt hållbara egenskaper högt stärks den ekologiska hållbarheten. Det kan handla om att byggnaderna är flexibla och kan användas för olika behov över tid utan större och resurskrävande ombyggnader. Det kan också handla om att drifts- och underhållsaspekter bygger på ett synsätt baserat på hela livscykeln. Byggnader ska vara energi- och resurseffektiva och underlättar för en hållbar livsstil. Material och byggmetoder ska studeras för att minska klimatpåverkan och främja en hälsosam inomhusmiljö.

Genom förtätning och funktionsblandning i goda kollektivtrafiklägen skapas förutsättningar för fler resor med gång, cykel och kollektivtrafik. Detta underlättar ett bra vardagsliv för invånarna och skapar attraktiva stadsmiljöer samtidigt som det bidrar till att nå kommunens klimatmål.

Den ekonomiska hållbarheten stärks när många aktörer ges möjlighet att utveckla sina verksamheter samt att kommunen ger ett tydligt ramverk kring gestaltungsfrågor och på så sätt blir en tydligare motpart i hela processen från tidig idé till genomfört projekt. Intressekonflikter kan finnas i avvägningar mellan ekonomi och önskad kvalitet. Lika ofta kan det dock handla om ren omedvetenhet eller brist på tid. En god gestaltad miljö bidrar också till att det skapas större ekonomiska värden på platsen. Samhällsbyggnadsprojekt är stora åtaganden, som involverar många personer och löper över lång tid.

Genom att tidigt definiera syftet med projektet ska inblandande parter nå en gemensam målbild och på så sätt konkretisera projektet. Det blir också nödvändigt att inhämta kunskap och prioritera. Att bygga med hög kvalitet behöver inte behöva medföra högre kostnader om man redan från start arbetar in de, för platsen, önskade kvaliteterna.

Begreppsförklaringar

Många begrepp används i samtalen om bebyggelsemiljöer. Nedan förklaras vad begreppen står för i Huddinges arkitekturstrategi.

Attraktiva bebyggelsemiljöer

Med attraktiva bebyggelsemiljöer menas miljöer som upplevs som trygga, är tydligt definierade i rummet, är orienterbara och har en blandning av funktioner såsom bostäder, arbetsplatser, mötesplatser, service och affärer.

Bebyggelsetypologier

Olika bebyggelse typer som klassificeras utifrån dess exploatering, form/morfologi och ibland våningshöjd. Typiska bebyggelse typologier är till exempel småhusbebyggelse och kvartersbebyggelse.

God gestaltning

Begreppet rymmer både en objektiv och en subjektiv tolkning.

Objektivt innebär god gestaltning att en byggnad eller plats har hög arkitektonisk kvalitet och har utformats med arkitektonisk omsorgsfullhet och medvetenhet för sin tid. Det betyder också att den visar sig fungera väl i sitt sammanhang/för sitt ändamål.

Subjektivt innebär god gestaltning att en byggnad eller plats är attraktiv; uppfattas som fin och är uppskattad och använd av många.

Gröna och blå rum

Rum som utgör delar av den totala grön- och blåstrukturen. Exempelvis stora naturområden, tätortsnära natur, parker och grönytor i stadsmiljö respektive sjöar, vattendrag och vatten i stadsmiljö.

Grönytor

Bostadsgårdar, trädgårdar, parker, mindre ej anlagda naturområden, gröna stråk.

Kulturmiljö

Allmänt beskrivs ofta kulturmiljö som den miljö som påverkats och formats av mänsklig aktivitet och som därigenom berättar om människors liv.

I Huddinges arkitekturstrategi avses med kulturmiljö de redan kända och dokumenterade kulturmiljöintressen som finns i Huddinge.

Kärnplats

En kärnplats är den plats som man som boende ser som kärnan i sitt närområde. En omtyckt kärnplats skapar stolthet och engagemang. Den har positiv påverkan på hur området i stort upplevs.

Målpunkter

Platser eller attraktioner som utgör slutmålet för olika

typer av resor. Södertörns högskola, Huddinge centrum är några exempel på olika målpunkter i Huddinge.

Mötesplatser

Med mötesplats menas här träffpunkter och offentliga platser av social betydelse.

Rekreation

Möjligheten att koppla av eller att vara fysiskt aktiv.

Stadsgata

Stadsgata är ett stråk som har plats för samtliga trafikslag, gående, cyklar och motorfordon, med trottoarer och där byggnader lämpligen placeras med entréer i gatuliv. Publika lokaler och service eftersträvas där så är möjligt.

Stadsmiljö

eller ”Bebyggelsemiljö”. Miljöer vars karaktär präglas av det byggda; byggnader, gator och rum mellan byggnader. Beskriver hela miljön, samspelet mellan stadsliv och stadsrum. Attraktiva stadsmiljöer kräver ofta hög koncentration av människor området samt att funktionerna i området gör att människor rör sig utomhus på olika tider och av olika skäl.

Stadsliv

Stadsliv innefattar här människors aktiviteter och rörelse i stadens rum och platser.

Stadsrum

Rum i bebyggelsemiljön; uterum mellan byggnader eller mellan byggnader och landskapselement. Stadsgator och stråk, torg och stadsdelsparker.

Stråk

En långsträckt passage/gata eller grönstråk. Sammankopplade med andra stråk och målpunkter.

Tillgänglighet

Tillgängliga platser innebär att kunna gå, cykla, kunna åka rullstol till alla funktioner och ställen som man vill besöka och också att kunna förstå information och orientera sig i staden. Inom funktionshindersområdet betyder det att skapa möjligheter för alla, oavsett funktionsvariation, att kunna delta i samhället på jämlika villkor.

Trygghet

Människors upplevda känsla av trygghet och säkerhet i stadsmiljön.

Urbana kvaliteter

Med urbana kvaliteter menas att det finns ett utbud av/närhet till mötesplatser, service, transportmöjligheter, nöjen, rekreation.

Mer kunskap

Huddinges arkitekturstrategi samverkar med flera andra styrdokument, strategier och studier som är framtagna inom kommunen. Nedan följer ett urval av dessa dokument.

Cykelplanen beskriver hur cykelinfrastrukturen måste få ta plats i den byggda miljön för vara ett attraktivt alternativ och är en viktig förutsättning för att prioritera planera för att öka andelen kollektiv-, cykel- och gångresor ska öka.

Dagvattenstrategins krav och målsättningar med öppna dagvattenlösningar och gestaltungsstrategins mål om vatten i stadsrummet stärker varandra.

Gestaltungsprogram för Huddinges offentliga miljöer utgör riktlinjer vid möbleringen av det offentliga rummet i Huddinge.

Gestaltungsprogrammet för belysning innehåller riktlinjer vid val av belysning i det offentliga rummet i Huddinge. Programmet ska fungera som komplement till teknisk handbok som är av mer teknisk karaktär.

Gångplanen beskriver hur vi ska samhällsplanera utifrån gångtrafikantens behov. Här finns riktlinjer för hur gångmiljöerna ska bli attraktiva och trygga samt tillgängliga för alla.

Handbok i delaktighet- Från ord till handling utgör praktiskt stöd för hur vi kan göra invånare delaktiga i hur Huddinge som ort utvecklas. Delaktighet är vägledande i kommunens arbete.

Handbok för tryggare stadsmiljöer syftar till att vara ett enkelt och handfast stöd för hur trygghets- och jämställdhetsaspekter kan integreras i arbetet med utformning av offentliga utemiljöer i kommunen.

Huddinge kommuns översiktsplan 2030 pekar ut "Attraktiva och levande stadsmiljöer" som en målsättning för kommunens utveckling. Översiktsplanen pekar också ut viktiga strukturer och platser för kommunens byggande och utveckling.

Kulturmiljöinventeringen som tog fram 2003 är ett viktigt underlag för att identifiera värdefulla miljöer och byggnader från olika tider. Även i den Översyn av kulturmiljöinventeringen som gjordes 2013 i samband med framtagandet av Översiktsplan 2030 finns ytterligare underlag.

Kulturpolitiskt program för Huddinge har som mål att se till att kulturen får sin naturliga plats och utrymme inom det samhälle som växt och växer fram.

Kollektivtrafikplan

Utformningen av gatumiljön har stor betydelse för hur människor upplever staden de bor i. I kollektivtrafikplanen återfinns riktlinjer för till exempel utformning av attraktiva bytespunkter.

Lekplatsprogrammets syfte är att ge riktlinjer för planeringen av de kommunala lekplatserna i Huddinge. Programmet innehåller allmänna principer för lekplatsers utformning, innehåll, tillgänglighet, säkerhet och placering.

Metodhandbok för barnkonsekvensanalyser
Metodhandboken utgör en vägledning för hur barnkonsekvensanalyser kan göras i små och stora projekt inom samhällsbyggnad i Huddinge kommun.

Mobility managementplanen som är en del av trafikstrategin syftar till att främja hållbara transporter genom att fokusera på att förändra resenärers attityder och beteenden.

Miljöprogrammet för Huddinge pekar ut riktningen för kommunens miljöarbete, de nationella och globala miljömålen.

Parkeringsprogrammet som är en del av trafikstrategin beskriver vilka åtgärdsförslag och riktlinjer som gäller för parkering i Huddinge kommun. I programmet finns definierat vilka p-tal som gäller för olika områden och olika ändamål.

Parkprogrammet beskriver bebyggelsens gröna karaktär med indelning i olika bebyggelsetypologier. Parkstråk som har en relation till bostadsområden pekas ut och vilka av dessa som är i behov av förstärkning.

Trafikstrategin utgör kommunens vision om att transportsystemet ska vara långsiktigt hållbart samt tillgängligt, tryggt och säkert.

Åtgärdsprogram för buller syftar till att förbättra ljudmiljön och minska antalet boende som är störda av trafikbuller i kommunen. Programmet innehåller förslag till åtgärder för boende, skolgårdar, förskolegårdar samt parker.

1900-talsarkitektur i Huddinge - Att bygga för ljus och luft är en skrift där Huddinges bebyggelseutveckling och olika arkitektoniskt intressanta byggnader är sammanställda.

Gretas Backe (Bild: Maja Brand)

Huddinge centrum (Bild Håkan Lindgren)

1.1 Att prioritera strategiska platser

En vacker och levande stadsmiljö bygger på omhändertagande av helheten och omsorg om alla detaljer i stadsbilden. Samtidigt är vissa platser och byggnader särskilt avgörande och av strategisk betydelse för hur vi uppfattar ett område eller en kommun. Om dessa är attraktiva och skapar stolthet kommer det att påverka bilden av hela området eller kommunen både för invånare och besökare.

Stärk och utveckla stadskärnor och lokala centrum
En kärnplats är den plats de boende ser som kärnan i sitt centrum. En omtyckt kärnplats skapar stolthet och engagemang. Den har positiv påverkan på hur området i stort upplevs. Kärnplatsen är också ansiktet utåt för hela områdets identitet; hur området uppfattas av andra. Att utforma kärnplatser så att de blir uppskattade och uppfattas som attraktiva lyfter därmed bilden av hela området.

Flemingsberg och Kungens Kurva - Skärholmen är utpekade som regionala stadskärnor i Stockholmsregionen och kommunen satsar aktivt på dessa områden och viljeinriktningen är att en stor del av den tillkommande bebyggelsen och arbetsplatserna ska byggas i dessa områden.

Här finns stora möjligheter att skapa täta, attraktiva och levande stadsmiljöer. Samtidigt är konkurrensen om markanvändningen stor när bland annat regional infrastruktur ska inrymmas i den lokala stadsväven.

De regionala kärnorna är viktiga utvecklingsplatser och hur dessa uppfattas har stor påverkan på bilden av Huddinge kommun. Utformning och gestaltning av stadsrummen i de regionala kärnorna är strategiskt viktigt för kommunens attraktionskraft.

Även i kommunens lokala centrum Huddinge, Trångsund, Skogås, Stuvsta, Segeltorp, Masmo/Vårby Haga och Vårby gård förväntas stora förändringarna äga rum. Där finns det stora möjligheter att utveckla kärnplatserna för att få fler att både flytta till, och bo kvar i Huddinge. Kärnplatser i både lokala centrum och regionala stadskärnor ska därför kännetecknas av hög arkitektonisk ambitionsnivå.

Utanför de utpekade lokala centrumen och stadskärnorna bör fokus ligga på att identifiera områdets viktigaste strategiska plats samt stärka och utveckla den.

Märkesbyggnader

En utmärkande byggnad av hög kvalitet som har något " eget", är identitetskapande och har ett innehåll som bidrar till sitt område kan kallas för märkesbyggnad.

Vissa byggnader är kopplade till någon av kärnplatserna och får därför stor betydelse för sitt område just för att de är en del av centrum. Detta gäller till exempel studentskrapan i Flemingsberg och Mariakyrkan i Skogås. Det finns många byggnader i Huddinge som utgör goda exempel på högklassig arkitektur och som är omtyckta.

Östra gymnasiet (Bild: Ola Jacobsen)

Byggnader som närboende och andra har koppling och tillgång till skapar gemensamma värden samt stolthet.

En ny märkesbyggnad kan konkurrera med eller komplettera befintliga landmärken och påverkar upplevelsen och trivseln i angränsande områden. Märkesbyggnader kan användas för att skapa uppmärksamhet till en plats såsom en kollektivtrafikknutpunkt. En märkesbyggnad behöver motiveras utifrån innehåll och symbolverkan.

Entréer till Huddinge

Vid ankomst till Huddinge är det ofta en station och en kärnplats i något av kommunens regionala eller lokala centrum som står för det första mötet. I anslutning till kommunens entréer ska hänsyn tas till upplevelsen av hur första mötet blir till fots, med cykel, med kollektivtrafik och med bil. Mötet med kommunen är viktigt för Huddinges identitet och stor vikt måste läggas på utformning av dessa platser. Att till exempel använda en symbol som återkommer och annonserar inträdet i kommunen är ett sätt att skapa positiv identitet och sammanhållning.

Riktlinjer för att prioritera strategiska platser

- Kärnplatser i lokala centrum och regionala stadskärnor ska kännetecknas av hög arkitektonisk ambitionsnivå.
- I projekt som ligger utanför kommunens lokala och regionala centrum bör fokus ligga på att identifiera och stärka områdets viktigaste strategiska plats.
- När märkesbyggnader uppförs ska stor hänsyn tas till innehåll och symbolverkan.
- I anslutning till kommunens entréer ska hänsyn tas till upplevelsen av hur första mötet blir till fots, med cykel, med kollektivtrafik och med bil.

Myrstuguberget (Bild: Huddinge kommun)

1.2 Att ta vara på och utveckla kvaliteter

När kommunen ska bygga mycket nytt och även bygga till i befintliga områden är det viktigt att det inleds med att identifiera och värdera vad som finns på platsen idag. Att ta ställning till vilka befintliga kvaliteter som ska behållas och hur de kan utvecklas utgör en viktig del i att utgå ifrån platsen. I Huddinge finns det många olika kvaliteter. Det är både strukturer, stadsrum och byggnader som är omtyckta och välanvända och som tillför någonting positivt till sin omgivning.

Närhet mellan stad och natur bibehålls
Mälardalens typiska spricklandskap med skogsklädda höjder och bördiga dalgångar präglar landskapet i Huddinge. Sprickdalslandskapet är varierat och har många olika naturtyper. Förkastningsbranter och långsträckta sprickdalar är karaktäristiska. Mer än en tredjedel av kommunens yta består av naturreservat och utöver detta finns det skyddsvärda skogar, odlingslandskap och sjöar.

Huddinges rikliga natur sträcker sig in i bebyggelsemiljöerna och tillför stora kvaliteter. Också närheten till Huddinges odlingslandskap tillför uppskattade värden med koppling till historien. När det byggs nytt ska närheten mellan stad och natur behållas.

Topografi bör forma stadsmiljön

Berg och dalar har format stora delar av Huddinges bebyggelseområden. Bebyggelsen är ofta omsorgsfullt inpassad i terrängen vilket naturligt skapar rumslighet och variation. Inne i bebyggelseområdena finns gott om grönska och platser för lek och avkoppling. Träd och buskar bidrar till att forma rumsligheter i stadsrummen och trädgårdar kring byggnader bidrar till ett lummigt intryck. Även framöver bör topografin fortsätta att forma stadsmiljön. Det kan vara att bebyggelsen omsorgsfullt placeras in i landskapet, till exempel gör en sutteränglösning att byggnader på ett naturligt sätt möter markens olika nivåer. Det kan också vara att förstärka en landskapshöjd med höga hus. Dalstråk bör tydliggöras vid förändring genom att siktlinjer och kopplingar tillvaratas eller skapas. Platsens topografiska förutsättningar ska vara utgångspunkt för ny bebyggelsestruktur. Bebyggelse i miljöer med stora topografiska skillnader kan dock vara svåra att kollektivtrafikförsörja och tillgängliggöra för gång och cykel samt personer med funktionsnednättning. Vid utformning av bebyggelse med sådana förutsättningar bör bebyggelsen användas för att minska barriärerna men också uppehålls av dem.

Byggnader från olika tider är viktiga avtryck

I Huddinge skedde den stora bebyggelseutvecklingen under 1900-talet. Innan dess var Huddinge ett jordbrukssamhälle med storgårdar där kyrkan var central. Utflyttningen från staden började efter sekelskiftet, men det var framförallt från efterkrigstiden och framåt som den stora bebyggelseutvecklingen skedde. Villasamhällena kom först och till ytan är det fortfarande den typ som dominerar. Flerbostadshusområdena har växt fram under olika epoker liksom större handels- och verksamhetsområden.

Olika generationers byggande finns ofta inom ett och samma område och det är en viktig kvalitet att 1900-talets olika karaktärer finns representerade. Det finns också ett antal äldre byggnader och miljöer som skapar kontinuitet, förankring och stolthet. Varje byggnadsideal skapar sina kvaliteter i bebyggelsestruktur och arkitektur.

Goda möjligheter att komplettera

Det finns goda möjligheter att komplettera den befintliga bebyggelsen. Byggande prioriteras särskilt inom en radie av 1200 meter ifrån de primära utbyggnadsområdena samt i de regionala kärnorna där tillgången på kollektivtrafik är mycket god. Det finns stora värden i Huddinges befintliga stadsmiljöer som bör hanteras varsamt. På följande sidor lyfts kvaliteter fram liksom möjligheter att förbättra brister när kompletteringar ska ske i kommunens fem typiska byggnadstypologier. Möjlighet till komplettering avvägs mot och kan begränsas med hänsyn till natur- och kulturmiljövärden.

Riktlinjer för att ta vara på och utveckla kvaliteter

- All planering ska utgå ifrån platsens specifika förutsättningar. Identifiera och värdera vad som finns på platsen idag.
- Vid nybyggnation ska närhet mellan stad och natur bibehållas och tillgången till natur eller park av god kvalitet förbättras.
- Platsens topografiska förutsättningar ska vara utgångspunkt för ny bebyggelsestruktur och vid förtätning av befintlig.
- Skalförskjutning i befintliga områden ska utföras med omsorgsfullhet och medvetenhet om konsekvenser för upplevelsen av området och dess stadsrum.
- Historien bör vara läsbar i stadsmiljön. Stadsmiljöer som innehåller historiska byggnader, platser, strukturer och/eller funktioner bör ge en upplevelse av kontinuitet.

Mer kunskap

Huddinges bebyggelseutveckling och olika byggnader finns sammanställt i skriften 1900-talsarkitektur i Huddinge. Huddinge kulturmiljöprogram, Informationsskrifterna för mellansjö, Hörningsnäs och Segersminne.

Skogås, (Bild: Thomas Henriksson)

Mellansjö (Bild: Magnus Fröderberg)

Småhusområden

Efter förra sekelskiftet omvandlades Huddinge från ett jordbrukssamhälle till ett villasamhälle och kommunen har många varierade småhusområden från den tiden och framåt.

Idealet var i de flesta fall fri utveckling av egen tomt efter eget tycke. I början var tomterna stora. Byggnaderna är fritt placerade med god terränganpassning.

Radhusområden och trädgårdsstaden följer ett annat ideal med enhetlig karaktär och ordnad placering utmed gator.

Småhusområdena består av friliggande småhus, parhus, kedjehus och radhus. De friliggande småhusen är ofta fritt placerade på tomten medan radhus och trädgårdsstadens hus är ordnade utefter gator. Placeringen av byggnader är terränganpassad. Småhus från och med förra sekelskiftet och framåt finns representerade, ofta i samma område. Andra typer av bebyggelse i villaområdena är ovanlig.

Många byggnadsmaterial förekommer. Material och detaljer speglar ofta tiden när husen byggdes.

Vägnätet följer ofta naturen och topografin. Gatustruktur och tomter är formade efter den kuperade terrängen och bebyggelsen anpassar sig till landskapet. Det är vanligt med säckgator. Bilfria radhusområden förekommer.

Utemiljön utgörs mestadels av privata trädgårdar.

Gaturummen är smala och lummiga med varierade rumssekvenser och planerades för promenad och ibland lek. I radhusområdena finns allmänna gröna ytor insprängda i strukturen - både större och mer intima med till exempel lekplatser och klippta gräsmattor. I villaområdena saknas ibland allmänna parker och lekplatser och naturområden kan vara svåra att nå.

I radhusområden förekommer mindre samlade markparkeringar och kantstensparkerings.

Riktlinjer för småhusområden

Befintliga kvaliteter att ta vara på

- Intima gaturum med låga hastigheter för bilarna som följd.
- God och varierad arkitektur från olika tider.
- Uppvuxna trädgårdar och varsam hantering av landskapet.

Utveckla vid komplettering

- Tillgång och tillgänglighet till mötesplatser, parker, natur och gångstråk ska ses över och om möjligt utvecklas vid kompletteringar.
- Tillvarata kvaliteterna det varierade landskapet ger.
- Blandad byggnadstypologi och funktion bör eftersträvas i kollektivtrafiknära lägen.
- Material, form och detaljer kan varieras utifrån vår egen tid.

Klockarvägen (Bild: Elin Friberg)

Hus i park

Det finns flera attraktiva flerbostadshusområden i Huddinge som byggts med topografin som förutsättning.

Majoriteten av byggnaderna är byggda under 1930-, 1940- samt 1950-tal. De är byggda utifrån funktionalismens ideal som präglas av att bygga för ljus, luft och god livskvalitet.

Hus- i-park-områden består av smalhus, punkthus och stjärnhus med upp till sex våningar, ibland sammansatta i längor som delvis omsluter gårdar. Byggnaderna är placerade anpassade till terrängen och står fritt i förhållande till gata.

Puts och tegel är vanligast som fasadmateriäl. Trä- och smidesdetaljer är vanligt och ibland förekommer plåt i balkongräcken och tak.

Kvarteret Gulsparven (Bild: Magnus Fröderberg)

Bebyggelsestruktur och gator är utformade efter grannskapsideal. De är skilda ifrån varandra med grönytor emellan och förbundna av landsvägsliknande gator. Höjder är ofta bebyggda och vägarna anpassade efter landskapet och utgörs av säckgator eller mindre slingor. Byggnaderna är placerade med anpassning till terrängen och bildar ofta öppna gårdsrum.

Utemiljön karaktäriseras av naturmark mellan hus och på gårdar, öppna gårdar, många gångstråk och mycket grönska. Bebyggelseområdena har lokala små centrum med torg och multifunktionella parker för möten och lek. Lokaler i byggnaders bottenvåningar förekommer även utmed gator. Mindre samlade markparkeringar förekommer och kantstensparkering är vanligt. Gräns mellan privata och offentliga ytor är inte alltid så tydlig.

Riktlinjer för hus i park

Befintliga kvaliteter att ta vara på

- Byggnader från hus-i-park-områden byggda under 1930-, 40- och 50-talet har ofta hög arkitektonisk kvalitet med gedigna materialval samt med god tillgång till dagsljus och rekreationsyta.
- Sparad naturmark mellan husen och terränganpassning av gator och byggnader.
- Lokaler i bottenvåningar.

Utveckla vid komplettering

- Skalan kan varieras med till exempel högre punkthus.
- I centrumnära lägen kan strukturuomvandlande komplettering prövas.
- Material, form och detaljer kan varieras utifrån vår egen tid.
- Skapa eventuella avgränsningar i utemiljöer varsamt utan stängsel och andra barriärer.
- Undvik ny markparkering, naturmark ska bevaras i största möjliga mån.

Värby Gård (Bild: Anna Hammarbäck)

Grantorp i Flemingsberg (Bild: Anna Hammarbäck)

Miljonprogramsområden

I samband med miljonprogrammet tillkom under 1970-talet flera bostadsområden i Huddinge framförallt i Värby Gård, Flemingsberg och Skogås. Idealet för dessa områden var att bygga för ljus och luft med mycket gemensamma och bilfria ytor. Produktionsanpassat byggande förutsatte stora ingrepp i landskapet och ofta storskalig bebyggelse.

Bebyggelsetypologin utgörs av höga lamellhus och fristående punkthus. Byggnader inom varje område är enhetligt utformade runt stora öppna eller halvöppna gårdar. Stora garage förekommer under hus och gårdar, liksom separata parkeringshus. Loftgångar är vanligt, liksom bostäder i marknivå. Genom sina tydliga former och struktur samt ibland stora skala har byggnaderna ett kraftfullt uttryck som annonserar sig på avstånd.

Puts, tegel och betong är vanliga fasadmaterial liksom detaljer i aluminium och plåt. Större betongelement framträder bland annat i stödmurar, trappor, parkeringshus och offentliga miljöer.

Bebyggelsestrukturerna är rätvinkliga på plansprängda ytor med parker och närhet till grönområden.

Trafikseparering var ett ideal. Korsningar vid större vägar är planskilda. Gator ligger på utsidan av bostadsområdena.

Stora öppna gårdar erbjuder rörelsemöjligheter genom bostadsområdena. Det finns idrottsplatser och rikligt med stråk och lekplatser och mycket grönska. Markparkeringarna är ofta stora. Centrummiljöer är ofta inåtvända.

Riktlinjer för miljonprogramsområden

Befintliga kvaliteter att ta vara på

- Fotgängare kan röra sig ostört från trafik i de bilfria miljöerna.
- Generösa gårdar och bra tillgång till naturområden.
- Vissa byggnader har en särpräglad och identitetskapande arkitektur.

Utveckla vid komplettering

- Större markparkeringar kan bebyggas och parkeringshus byggas till och utformas med högre arkitektonisk kvalitet.
- Tillför grönska och så kallade ”varma” material såsom trä, särskilt på stora stödmurar och andra iögonfallande betongelement.
- Trygghetsupplevelsen ökas genom att vända fönster och entréer mot gångstråk och parker liksom att arbeta med ljussättning.
- Ny bebyggelse bör bidra till varierad skala och bebyggelsetypologi, strukturuomvandlande komplettering prövas där så är lämpligt.
- Takterasser och balkonger kan med fördel tillföras.

Kvarnbergsplan (Bild: Karin Segerdahl)

Kvarterstad

I Huddinge Centrum finns kvarterstadens kvaliteter i vissa av gaturummen. I Storängen och Flemingsberg växer kvarterstad fram.

Idealet är att skapa tydligt formade gator och allmänna platser, helst med publika bottenvåningar och att befolka dem genom att bygga tätt. Gränser mellan privat gård och allmänna ytor är tydliga. Idealet kan också uttryckas som bilden av staden; ”stadsmässighet”.

Bebyggelsetypologin utgörs av lamellhus kring slutna gårdar. Typologin varierar för övrigt med tiden när husen uppfördes. Byggnader är placerade i liv med gatan för det mesta och i de fall förgårdsmark förekommer är den smal, ofta upphöjd eller på annat sätt markerad med tydlig gräns som i sig ramar in gatan.

Olika typer av material förekommer. Markerad sockelvåning är vanligt.

Bebyggelsestrukturen är rutnätsutfomod. Gatutrafik och bebyggelse är väl integrerade. Parkering sker utmed gator, i garage eller parkeringshus som är integrerade i rutnätet.

Gaturum utgör stadsrum som fungerar för promenader, uteserveringar med mera. Parker och torg är tydligt avgränsade. Gårdarna är tydligt privata.

Riktlinjer för kvarterstad

Befintliga kvaliteter att ta vara på

- Lokaler i bottenvåningar, entréer mot gata och varierade fasader.
- Tätt bebyggelse med goda förutsättningar för attraktiva, befolkade och trygga stadsrum.

Utveckla vid komplettering

- Påbyggnad kan ske med indragna takvåningar eller med gavelpåbyggnad.
- Tillgång och tillgänglighet till natur, parker och lekplatser ska ses över och vid behov utvecklas.

Kungens Kurva (Bild: Håkan Lindgren)

Technology and Helth, Flemingsberg (Bild: Magnus Fröderberg)

Handels- och verksamhetsområden

I Huddinge finns flera handels- och verksamhetsområden, vissa av dem sjuder av aktivitet och drar till sig många besökare. De har växt fram under olika tids-epoker under olika ideal och med specifika karaktärer.

De är värdefulla då de skapar aktivitet och gör stadsbygden mångsidig. Några exempel är handelsområden som Kungens Kurva med sina välkända byggnader och populära handelsträdgård samt Länna handelsområde. Mindre industriområden med verksamheter av olika slag som Segeltorps och Trångsunds industriområden är andra exempel. Akademiska området i Flemingsberg med bland annat Huddinge Sjukhus och Södertörns högskola besöks av tiotusentals människor varje dag och utmärker sig också genom sin arkitektur.

Byggnaderna är ofta stora och fristående.

Alla byggnadsmaterial förekommer. Material och detaljer varierar med områdets karaktär och tiden när husen byggdes. Byggnader med publikt innehåll är ibland utformade med en stark särart som till exempel IKEA:s byggnad, Heron City och Södertörns högskola.

Utemiljöer är ofta flacka och hårdgjorda. Parkeringsplatser dominerar ofta utemiljön mellan byggnaderna. Inte sällan syns gårdar med oordnade upplag. Tomter avgränsas ibland av enkla stängsel. Användbara allmänna platser och grönområden är mindre vanligt.

Riktlinjer för handels- och verksamhetsområden

Befintliga kvaliteter att ta vara på

- Handel och verksamheter skapar aktivitet.

Utveckla vid komplettering

- Ny bebyggelse ska bidra till varierad skala, funktionsblandning och till levande stadsrum, genom till exempel entréers placering. Fler våningar minskar dess utbredning på marken.
- Störande lastzoner placeras avskilt från platser där många rör sig.
- Stora volymer ställer höga krav på gestaltning och form.
- Parkering i garage förordas före markparkering.
- Parkering ska utformas så att de upplevs som säkra, trygga och omsorgsfullt gestaltade.
- Tillför grönska och så kallade "varma" material såsom trä.

Masmo torg efter upprustning (Bild: Camilla Fransson)

Masmo torg före upprustning (Bild: Camilla Fransson)

1.3 Att läka

Precis som i alla kommuner finns det även i Huddinge brister i den fysiska miljön. När den byggda miljön ska utvecklas ger det möjlighet att rätta till brister för en mer välfungerande och attraktiv stadsmiljö. Nya värden kan skapas och gamla sår läkas. Här är det också viktigt att identifiera behov platsen har.

Nedan följer de brister kommunen identifierar som prioriterade att åtgärda.

Kärnplatser och inåtvända centrum

Flera av kärnplatserna i Huddinge har stor potential att förbättras till mer levande stadsrum, och fler välfungerande stadsrum bör skapas. Ovan utgör ett exempel på en sådan upprustning av Masmo torg.

Slutna centrum öppnas upp och tydligare entréer

En del centrumbyggnader är introverta med funktioner vända inåt och med slutna fasader. Sambandet mellan vad som händer i byggnaden och utanför är svagt vilket gör att torg och gator i centrum inte befolkas. Genom att öppna upp eller glasa upp fasader och vända stora tydliga entréer mot stadsrummen utanför skapas mer levande och trygga stadsrum.

Centrum och dess kärnplatser bör vara placerade och utformade så att man naturligt orienterar sig mot centrum och möts av framsidor istället för baksidor. Entrépunkter till centrum behöver ibland tydliggöras.

Platsens utformning och innehåll utvecklas

Kärnplatser och andra stadsrum är ibland bullerstörda och domineras ibland av parkeringsytor och garage-ramper. Parkeringslösningar och buller som utgör hinder för att kärnplatsen ska utvecklas och fungera som levande stadsrum åtgärdas vid exploatering i och kring centrum.

Markparkeringar bebyggs eller rustas upp, parkeringshus utvecklas

Befintliga parkeringshus kan få nya fasader, byggas på och göras trevligare med belysningar och planteringar. Markparkeringar som underutnyttjas kan både bebyggas och omvandlas till annat såsom fler torg, sittplatser, lektyor och så vidare.

Gångtunnel Nytorps mosse efter upprustning (Bild: Martin Kempe)

Otrygga platser och stråk

Passager och stråk som upplevs som otrygga förekommer på flera platser i Huddinge.

Stråk bebyggs och rustas upp

Byggnader utmed gångstråk med fönster, balkonger och entréer som vänds mot stråket skapar trygghet då det ger en känsla av att stråket är under uppsikt. Tryggheten längs stråk kan även öka genom upprustning i form av belysning, god gestaltning och siktröjning.

Skapa tydlighet och uppsikt

På sina håll finns det många alternativa gång- och cykelvägar att välja på vilket innebär att flöden av människor delas upp i stället för att samlas upp i ett huvudflöde. Befolkade stråk upplevs mer trygga än obefolkade. Genom att göra vissa stråk genare och tydligare kan gång- och cykelflöden koncentreras till vissa sträckor.

Gång- och cykeltunnlar under vägar eller järnvägar där man inte ser vad som kan komma att möta i andra änden av tunneln upplevs ofta som otrygga. Bra belysning i och omkring tunneln förbättrar tryggheten.

Uppsikt kring stråk skapas genom att belysa omgivningarna och ta bort eller glesa ut kringliggande vegetation.

Ytor omhändertas

Platser, byggnader och gator som är trasiga och ovårdade är negativa för miljöupplevelsen. Det ger intryck av att platsen inte är omhändertagen vilket skapar otrygghet.

Ta hand om och rusta upp i befintliga områden. Klotter, nedskräpning och trasig belysning kan skapa en känsla av att platsen inte är omhändertagen. Vid komplettering i befintliga områden ska också befintliga fasader och utemiljöer tas om hand. Den befintliga och den nya bebyggelsen ska kännas som en helhet.

Gångtunnel innan (Bild: Huddinge kommun)

Järnvägar och vägar skapar barriärer och buller

På grund av sitt läge söder om Stockholm, går ett antal större trafikleder och järnvägar genom kommunen. De stora trafiklederna och järnvägen gör Huddinge enkelt att nå, men de utgör också barriärer i stadsväven. De är svåra att korsas och orsakar buller och bidrar till att kommundelarna upplevs som åtskilda. Korsningspunkter är utformade för större trafikflöden utan integrering med omkringliggande bebyggelse.

Bygg bort buller

Bullret från vägar och järnvägar behöver minska. Ibland går det att bygga bort buller. I första hand ska bullret avskärmas med byggnader men ibland måste bullerplank användas och det ska då göras på ett omsorgsfullt sätt med tydliga krav på utformning för att de ska tillföra något till sin omgivning.

Bullerplank Ängsnäs (Bild: Karin Segerdahl)

Bygg länkar

Överdäckning över väg och järnväg är optimalt för att bygga bort barriärer men ofta alltför kostsamt för att det ska gå att genomföra. Länkar i form av broar, tunnlar eller enskilda byggnader bör övervägas vid exploatering i lämpliga lägen.

Gångvänliga gator i tät stadsmiljö

Huvudgator inom bebyggelseområden har ibland ut-

Gång- och cykelbro (Bild: Thomas Henriksson)

formats som landsvägar med stora gaturum, diken och breda kantzoner. Man rör sig i flera fall över eller under dessa vägar i planskilda korsningar. De utgör barriärer och ”hål” i stadsväven och medför trafikbuller. Gator i tät stadsmiljö bör utformas med goda förutsättningar för fotgängare och cyklister. De bör ha tydliga gaturum, byggnader och träd intill gatan samt markbeläggning som signalerar att fotgängare rör sig i gatumiljön.

Riktlinjer för att läka

- Kärnplatser och centrum ska utformas med tydliga entréer och en stor grad av offentlighet. Platserns form och innehåll utvecklas.
- Markparkeringar bebyggs eller rustas upp, parkeringshus utvecklas.
- Tunnlar och gång- och cykelpassager över och under vägar och järnvägar ska utformas för att vara säkra och trygga samt vara omsorgsfullt gestaltade.
- Vid nybyggnation ska befintlig bebyggelse också tas i beaktning. Ta hand om och rusta upp i befintliga områden.
- Centrumnära vägar som utformats som landsväg bör omformas till stadsgator med bättre integrering med bebyggelse och mindre barriärverkan.
- Transportrum med höga hastigheter och buller ska dels skärmas bort genom bebyggelse, landskapselement eller omsorgsfullt utformade plank, och dels ha tydliga passager och visuell koppling tvärs över.
- Bygg länkar i form av broar, tunnlar och byggnader.

Mer kunskap

Gestaltningssprogram för Huddinges offentliga miljöer, gestaltningssprogram för belysning, parkprogrammet, trafikstrategin, åtgärdsprogram för buller.

Steg 2 Utveckla platsen

Södertörns Högskola (Bild: Håkan Lindgren)

1. Det publika rummet

Stadsrum

Gator, stråk, torg och parker är invånarnas gemensamma vardagsrum - även kallat stadsrum. Publika rum i bebyggelse inomhus eller utomhus dit allmänheten enkelt har tillträde. Det är platser mellan husen som är till för alla som bor eller vistas i staden. Här kan man promenera, leka, träna, slappa, titta på folk, strosa, fönstershoppa, sola, fika, läsa tidningen, äta, undervisa, träffa vänner och allt annat som vi förknippar med ett levande stadsliv.

Mötesplatserna är det viktigaste i en levande stad. Människor vill se människor och därför ska stadsrummen planeras så att de är attraktiva, tillgängliga och befolkade. Ju fler som rör sig och uppehåller sig i stadsrummen desto fler dras dit och desto mer levande blir staden.

Stadsrum och mötesplatser ska vara integrerade i stadsväven

Stadsrum och mötesplatser ska vara väl integrerade i stadsväven, det vill säga vara placerade där människor rör sig för att ta sig från ett ställe till ett annat. Ju fler gator som leder till en plats, desto bättre integrerad är den. Stadsrum bör placeras i anslutning till stationer och andra viktiga målpunkter. Många anledningar till att besöka en plats och ett stråk är ett sätt att se till att den befolkas och därmed upplevs tryggare.

Optimera klimat och minimera störningar

Det ska vara behagligt att vistas i stadsrummen. I vårt klimat är den kanske viktigaste kvaliteten att stadsrummen är solbelysta. De bör också vara skyddade från vind. Det innebär även bland annat att motortrafik får förekomma på fotgängares villkor eller separeras från fotgängares ytor.

Skapa aktivitet genom många olika funktioner

Torg, stadsparkar och stadsgator utformas för att locka människor att uppehålla sig där genom sittplatser, lekplatser, uteserveringar, utställningar, butiker, service och så vidare. Genom att blanda olika slags funktioner och aktiviteter får olika målgrupper anledning att vistas där och inspirera varandra att delta. Olika funktioner för olika årstider har också betydelse. Målpunkter som stationer, kommersiellt utbud, bibliotek, kyrkor, skolor och förskolor förläggs med fördel i anslutning till stadsrum.

Grönska, vatten och belysning prioriteras

Vid val av stadsrummens innehåll har grönska och vatten en särskild status eftersom det bidrar med eget liv och gör även en obefolkad plats levande.

Belysning gör stadsrummet attraktivt att vistas i även när mörkret fallit, och förhöjer stadsrummets gestaltning. Belysning bidrar också till att skapa föränderlighet och gör att stadsrummet upplevs som levande och tryggt.

Byggnaderna bör göra stadsrum levande och trygga

Byggnaderna ska bidra till att göra stadsrummen levande och attraktiva. Bottenvåningar utformas så att aktivitet till, från och i byggnader bidrar till stadsrummet. Lokaler för service eller kommersiella ändamål är förstahandsvalet, i andra hand bör semiprivata lokaler som förskolor, föreningslokaler och bostadskomplement placeras med transparent fasad i bottenvåningen. Entréer till hus förläggs så att de vetter mot stadsrum.

Tydlig gräns mellan privat och allmän mark

Balkonger, terrasser och fönster bidrar också till ett levande stadsrum om de utformas med tydlig gräns mellan bostadens privata sfär och den allmänna platsen.

Oavsett om byggnader placeras intill gata, torg eller park är det viktigt att gränsen för det privata tydligt uppfattas då det stärker platsens allmänna karaktär.

Form och material bör stärka platsens attraktivitet

Fasader, mark och andra ytor i stadsrummen ska vara omsorgsfullt bearbetade för att ge ett tilltalande estetiskt uttryck och för att bidra till stadsrummets helhet.

Fasader som möter stadsrum prioriteras. Fasadens estetiska uppbyggnad med sockel, materialbyten, fönstersättningar och andra mönsterskapande element är betydelsefulla.

Material väljs bland annat för sitt estetiska uttryck, för att det åldras med skönhet och bör kunna rengöras och underhållas. Detaljer såsom entrépartier, fönsterpartier, balkongräcken, och takfötter spelar stor roll.

Bottenvåningarna är särskilt viktiga eftersom det är i ögonhöjd vi främst uppfattar material och detaljer. Själva taklandskapet kan bidra med variation och befolkas på terrasser som möter stadsrummet.

Omsorgsfullt bearbetade detaljer

Även de nödvändiga tekniska anläggningar i stadsrummet, som till exempel transformatorstationer, bulleravskärmningar och stödmurar behöver vara omsorgsfullt bearbetade.

Skyltars utformning har också påverkan på stadsrummets utseende och bör ha lämplig storlek och placering som är anpassad till byggnadernas arkitektur.

Konst i det publika rummet

I det hållbara samhället, ur demokratiska, sociala och ekologiska aspekter, har kulturen en bärande roll. Stadsrummen bör innehålla konstupplevelser och inspirera till lek och kreativitet. Konst ger identitet och karaktär till platsen, är intresseväckande och kommunikativ. Konst i stadsrummet är också ett sätt att tillgängliggöra konsten för fler. Investeringar i konst bör uppmuntras i varje byggprojekt.

1000 meter konst (Bild: Maja Brand)

Glömstaskolan, (bild: Maja Brand)

Publika byggnader

Publika byggnader är en viktig del av kommunens identitet. Det är byggnader som är mer eller mindre till för allmänheten. Med publika byggnader menas till exempel bibliotek, skolor, sjukhus, museum och kommunhus men också byggnader för kultur och idrott. Privatägda byggnader som innehåller restauranger, biografier och butiker är också byggnader med hög grad av offentlighet.

Det offentliga byggandet i Huddinge sker både av det kommunala fastighetsbolaget som av privata aktörer. Kommunen är genom sina förvaltningar beställare av förskolor, skolor, äldreboenden, sporthallar, kulturhus och andra offentliga byggnader. Även stat och region kan vara beställare av offentliga byggnader. Det är av stor vikt att göra kloka val tidigt och inkludera arkitektonisk kvalitet och arbeta med den från tidigt skede.

Publika byggnader bör ha god gestaltning

Publika byggnader är på grund av sin karaktär av gemensamt förfogande särskilt viktiga för stadsmiljön. De bör därför placeras och utformas med stor medvetenhet om hur de bidrar till stadslivet och stadsrummen. Väl utformade publika byggnader blir ofta identitetskapande för kommunen och området. Byggandet av publika byggnader ska kännetecknas av att de är omsorgsfullt planerade och uppförda med god kvalitet samt att de är socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbara. Det är också viktigt att välja material och lösningar som håller i längden, att en byggnads livscykel beaktas.

Publika byggnader kopplas till stadsrum

Publika byggnader utgör målpunkter som bidrar till att skapa liv, rörelse och ökad trygghet i stadsrummet.

Stadsgator och torg blir livliga av dessa byggnader och stråk som leder till dessa byggnader blir välbefolkade. Vid lokalisering av verksamheter och kommunal service bör hänsyn tas till de flöden de genererar. Ökade gångflöden kan bidra till en tryggare och mer levande stadsmiljö, och trafikflöden behöver hanteras för att minska störningar.

Skolor och förskolor är viktiga målpunkter

Skolor och förskolor bidrar till sammanhållning i lokalsamhället, utgör naturliga mötesplatser och skapar stolthet i området. Under förutsättning att verksamhetens behov kan tillgodoses bör även förskolor och skolor integreras i bebyggelsestrukturen. Byggnaderna aktiverar närliggande gator, torg, parker och naturmark.

Skolor och förskolor bör lokaliseras på platser med goda miljöförutsättningar för luftkvalité och buller och med möjlighet till tillräckligt stor friyta eftersom barn är särskilt känsliga för miljöpåverkan.

Även idrottshallar utgör publika byggnader som även dem kräver omsorgsfull bearbetning när det gäller fönstretsättning, entréer och byggnadsmaterial.

Många funktioner skapar mycket aktivitet

En byggnad kan rymma många olika funktioner. En skola kan användas till föreningsverksamhet på kvällarna, ett bibliotek kan kombineras med café eller scen. För att maximera utnyttjandet av publika byggnader bör man söka flera användningsområden för byggnaden. På så sätt blandas och möts olika målgrupper och byggnaden kan användas under fler av dygnets timmar och under året.

Parkeringshus i massiv- och limträ, Skellefteå av AIX Arkitekter (Bild: Enar Nordvik)

Parkering i det publika rummet

Bilparkering tar stora delar av mark i anspråk och dess utformning har stor betydelse för stadsrummet. Ur gestaltningssynpunkt är det önskvärt att antalet parkerade bilar i stadsmiljön minskar. Parkering under mark och parkering i parkeringshus eftersträvas.

Flexibla byggnader kan innehålla parkering inledningsvis men som när behovet av bilparkeringsplatser minskar kan omvandlas till annat, exempelvis genom att våningshöjderna är högre än i konventionella parkeringshus.

Parkeringshus för bil och cykel ska utformas så att de bidrar till en attraktiv stadsmiljö, till exempel genom att lägga vikt vid parkeringshusets fasader, förlägga annan verksamhet såsom kiosker och cykeluthyrning i dem, bygga ihop dem med bostadshus, anpassa till befintlig terräng, tillföra växtlighet och utforma god belysning.

Placering och utformning ges stor betydelse vid markparkering

När parkeringsplatser måste förläggas på mark är placering och utformning särskilt viktigt. Parkering utmed gator kan både bidra till att dela in ett storskaligt gaturum i mindre delar och till att skilja transportrum från vistelserum.

Där storskaliga parkeringar vid exempelvis externa handelsområden eller infartsparkeringar medges är gestaltningen extra viktig. I dessa fall ska markparkeringar utformas som trygga, säkra och omsorgsfullt gestaltade. Stora parkeringsytor bör ha trygga gångvägar, belysning, planteringar och konst.

I bostadsområden kan markparkering också vara det enda alternativet ibland. Det är då viktigt att tillräcklig friyta för gemensamma vistelseytor först kan garanteras. För att bostadsområdet ska få en trivsamt karaktär är det viktigt att parkeringsytor blir småskaliga och utformas med växtlighet och belysning. Gröna miljöer mjukar upp en hård miljö och kan användas för att skärma av mindre tilltalande markparkeringar.

Cykelparkering

Behovet av cykelparkeringar ökar. Cykelparkeringars utformning är viktiga för helhetsintrycket i ett område. Ibland är det mest lyckat att hitta platser och utformning som gör att parkeringen smälter in i sin miljö, och ibland kan cyklarnas parkeringslösning istället utgöra ett utmärkande inslag.

På öppna platser ska cykelparkeringen ingå i helhetslösningen. Genom att integrera cykelparkeringen med konstruktioner eller annan markutrustning kan en naturlig placering fås. Placeringen bör inte inkräkta på vistelserum eller gångstråk, men måste å andra sidan vara tillräckligt nära målpunkterna för att parkeringen ska vara attraktiv.

Ordnade cykelparkeringar höjer statusen och uppmärksammar cykling. Utformning av cykelparkeringar på privata bostadsgårdar bör anordnas så nära entréerna som möjligt och hellre delas upp på fler platser så att de smälter in så bra som möjligt i omgivningen och inte utgör det dominerande inslaget.

Mångfunktionalitet ska eftersträvas och offentliga platser bör rymma många funktioner för att höja platsernas attraktivitet. Alla områden ska ha en god tillgång på attraktiva mötesplatser och utformas så att sammanhållningen kan öka (ÖP 2030).

Riktlinjer för det publika rummet

- 1.1 Stadsrum och mötesplatser ska vara väl integrerade i stadsväven. Målpunkter och funktioner för olika målgrupper förläggs i stadsrummen och dess byggnader.
- 1.2 Byggnader ska placeras så att de formar attraktiva stadsrum så att goda ljus, ljud- och vind förhållanden skapas.
- 1.3 För att maximera användningen av det publika rummet och dess byggnader ska en mångfald av användningsområden eftersträvas.
- 1.4 Byggnader ska bidra till att göra stadsrummen levande, tillgängliga och trygga, entréer förläggs i första hand mot stadsrum.
- 1.5 Bottenvåningarna ska så långt som möjligt bidra till att aktivera stadsrummet och innehålla fönster i fasad mot stadsrum. Samtidigt kan med fördel ett avstånd skapas mellan den privata bostaden och stadsrummet genom förhöjd bottenvåning eller väl gestaltad och möblerad förgårdsmark.
- 1.6 Form och material ska stärka platsens attraktivitet. Estetiskt och ekologiskt hållbara material och omsorgsfullt bearbetade detaljer uppmuntras.
- 1.7 Balkonger och takterrasser kan med fördel placeras mot stadsrum och utformas med lämpliga mått och gestaltning så att de stärker och aktiverar stadsrummet.
- 1.8 Möjligheten att tillföra konst och kultur i varje projekt ska beaktas.
- 1.9 Parkeringshus ska utformas så att de bidrar till en attraktiv stadsmiljö, till exempel genom att lägga vikt vid parkeringshusets fasader.
- 1.10 Markparkeringar ska utformas som trygga, säkra och omsorgsfullt gestaltade. Stora parkeringsytor bör ha trygga gångvägar, belysning, planteringar och konst.
- 1.11 Kantstensparkering bör utformas så att den bidrar till att forma och aktivera gaturummet och helst kombineras med trädplantering, annan grönska eller möblering.
- 1.12 Cykelparkering ska med hjälp av färg, form och ljussättning gestaltas på ett sätt som anpassar parkeringen till omgivningen och bidrar till stadsrummet på ett positivt sätt.

Mer kunskap

Gestaltningssprogram för Huddinges offentliga miljöer, gestaltningssprogram för belysning, parkprogrammet, trafikstrategin, parkeringsprogrammet, mobility management plan, kulturpolitiskt program för Huddinge, lekplatsprogrammet, cykelplan 2030.

Långsjöparken (Bild: Maja Brand)

2. Historiska spår

Historiska sammanhang ska kunna avläsas
Historiska spår på platser och byggnader ska kunna avläsas även i den framtida bebyggelsen. Sådana historiska spår skapar mening samt en känsla av sammanhang och får ofta betydelse för en plats identitet. Att historien förblir läsbar i byggnaderna, i bebyggelsestrukturen men också i funktioner är värdefullt. Om det är möjligt att bevara och utveckla fungerande byggnader och miljöer uppmuntras det.

Att bevara byggnader, träd och andra karaktärsmiljöer ger avläsbara årsringar. Vid renovering, utveckling och tillbyggnad av både byggnader och offentliga platser ska värdefulla befintliga material och byggnadsdelar bevaras och kompletteras i första hand. Ett sätt att bevara områdets karaktär och kulturhistoriska bakgrund är att återanvända material från platsen på olika sätt. Det finns många olika metoder för att återanvända material. När det kommer till byggnadsmaterial finns det möjlighet att både använda det i sin ursprungliga form men även i nya former och funktioner.

Omtyckta byggnader och platser bör tillvaratas

Att värdesätta historiska spår för dess betydelse för platsens attraktivitet är inte alltid samma sak som dess museala, antikvariska värde. Byggnader och platser som är omsorgsfullt utformade, välanvända och omtyckta har stor betydelse för platsens identitet och är värdefulla att bevara. En byggnad som har ett högt antikvariskt värde kan vara mindre viktig för en plats ur gestaltningssynpunkt och vice versa.

Kulturvärden ses som en resurs

Begreppet kulturmiljö omfattar hela den av människan påverkade fysiska miljön. Kulturvärden kan i varierande grad tillskrivas enskilda byggnader, anläggningar och lämningar såväl som hela miljöer och stora landskapsavsnitt. Det är inte alltid som bevarande av kulturhistoriskt värdefulla platser och byggnader går hand i hand med den tänkta utvecklingen av ett område. Bevarande vägs till exempel mot behov av fler bostäder, bättre service, förbättrade sociala möjligheter eller en modernisering av verksamheter. Vid stadsutveckling är det viktigt att försöka se kulturmiljön som en resurs till det nya området och inte som ett hinder.

Konstverk och vägvisare till Tvätterimuseet (Bild: Olle Magnusson)

Kunskap om Huddinges långa historia hjälper till att skapa en identitet och bör därför lyftas fram (ÖP 2030).

Riktlinjer för historiska spår

- 2.1 De kulturhistoriska värdena på platsen ska i ett så tidigt skede som möjligt inventeras och synliggöras.
- 2.2 Byggnader och platser som är kulturhistoriskt värdefulla, det vill säga är tidstypiska och har hög arkitektonisk kvalitet, bör tillvaratas och behålla sitt huvudsakliga uttryck.
- 2.3 Förändringar som inte förvanskar byggnadens huvudsakliga uttryck kan tillåtas då de bidrar till den omgivande stadsmiljön på ett positivt sätt, nya arkitektoniska kvaliteter tillförs och säkerställer byggnadens användbarhet.
- 2.4 Övriga omtyckta och välanvända byggnader och platser är värdefulla och bevarande ska övervägas.
- 2.5 Byggnader eller platser som enligt ovan inte kunnat bevaras bör lämna efter sig avtryck i struktur eller funktion.
- 2.6 Byggnader och platser som enligt ovan inte kunnat bevaras eller lämna avtryck dokumenteras och minnet ska knytas till platsen genom objekt som sparas, informationstavlor, minnesmärken eller liknande.
- 2.7 Återanvändning av material i ursprunglig men även i nya former och funktioner bör övervägas.

Mer kunskap
Huddinges kulturmiljöinventering 2003, kultur-
miljööversyn 2013, 1900-talsarkitektur i
Huddinge.

Studentskrapan i Flemingsberg (Bild: Håkan Lindgren)

3 Skala och täthet

Varierad skala och goda proportioner

Skala handlar framförallt om att ha ett medvetet förhållningssätt till vad olika bebyggelsevolymerna och deras placering får för betydelse för hur vi upplever dem.

Den lilla skalan upplevs ofta tillgänglig och mänsklig. Den stora skalan kan upplevas storslagen, men ska användas med försiktighet. Rätt använd skapar den stora skalan kontrast till det vardagliga och hållpunkter i stadsmiljön. Goda proportioner krävs i bebyggelsestrukturen.

En kort fasadlängd kan dämpa skalan och ge upplevelsen av en småskalig miljö, även för en ganska hög byggnad. En längre huskropp kan visuellt delas upp i flera delar genom variation i volymhantering och fasadmateriäl. Ett högt hus bör frigöras på något sätt från andra byggnader och upplevs slankare i omfång ju högre det är.

Även i olika handels- och verksamhetsområden är skala och täthet viktigt. Byggnader får gärna uppföras i fler än en våning samtidigt som man kan minska dess utbredning på marken. Byggnader som riskerar att uppfattas som för storskaliga, ska bearbetas med hjälp av brott eller knäckningar i fasad, höjdskillnader, entrétäthet och/eller fasadindelning med hjälp av materiälbyte och dylikt.

Variation i höjder och hustyper gör stadsbilden intressant och blir en kontrast till befintlig bebyggelse. Ett solitärt höghus kan antingen stå ensam eller byggas samman. Genom att bygga högt bidrar detta till ett

landmärke i stadslandskapet och skapar ett sammanhang med övrig bebyggelse eller andra höga byggnader.

Skalan påverkar ljus, ljud och vind. Stora öppna platser och gaturum blir lätt blåsiga och särskilt runt höga byggnader skapas kraftiga vindar. Proportioner mellan byggnadsvolym och mellanrum påverkar ljusförhållanden både utanför och inne i byggnaden.

Orienterbarhet i stadsmiljön

Variation i skala, enstaka höga byggnader, topografi och siktlinjer underlättar möjligheten att orientera sig i stadsmiljön. Låt stadsmiljön innehålla roliga spännande detaljer som stimulerar barn och underlättar deras orientering i staden.

Exploateringen anpassas så att viktiga kvaliteter inkluderas

Högt exploaterad bebyggelse medför ofta effektivt markutnyttjande, korta transportvägar och bra underlag för kollektivtrafik. Det skapar också förutsättningar för gemensamma lösningar för fjärrvärme, avfallshantering, mobility management-åtgärder med mera. Samtidigt anar vi en borte gräns då exploateringen blir för hög och inte längre hållbar på grund av att det saknas tillräckliga ytor för växtlighet, rekreation och utevistelse. Det märks till exempel på slitage av grönytor. Allt för hög exploatering kan innebära alltför mörka ytor både inne och ute och nödvändiga funktioner riskerar att inte få plats.

Bygg tätt rätt

Tätare bebyggelse ska skapa en mer varierad och rikare miljö där det finns mer för alla på nära håll. I tätare stadsmiljöer är det än viktigare att jobba med att olika huskroppar bör utformas individuellt så att de kan särskiljas från varandra men med hänsyn till hur de samspelar med omgivande bebyggelse. Bebyggelsen måste ges en upplevelsrik fasadgestaltning med hög kvalitet på gestaltning, material och detaljer.

Täthet i kombination med generellt liten skala ger småstadskarakteristik med låga byggnader, smågator och intima torg. Täthet i kombination med stor skala ger trånga och mörka utemiljöer med dåliga förutsättningar för såväl växtlighet som solbelysta platser. Skalan påverkar inte bara ljusförhållanden, utan också upplevelsen av rörelsefrihet och luftighet. En varierad skala är bättre än en generellt stor och kompakt skala.

Prioritera stadsrummets användbarhet och kvalitet. När tätheten ökar blir det särskilt viktigt att planera gårdar och stadsrum optimalt. Dessa kommer att användas flitigt och många ska samsas om ytorna. Parker, torg och stadsgator planeras för att vara användbara för flera målgrupper och aktiviteter. Den kanske viktigaste kvaliteten i vårt klimat är att platser är solbelysta, vilket bestäms av väderstreck och byggnadshöjder. Stadsrummen bör också skyddas från buller.

Norra Djurgårdsstaden (Bild: Karin Segerdahl)

Bygg tillräckligt stora gårdar

Tät bebyggelse innebär att kompromisser och prioriteringar måste göras. Ett exempel på det är bostadsgårdar som ibland kan upplevas för trånga och skuggiga. Boenden för vissa målgrupper; till exempel studentbostäder, kan klara sig med mindre gårdar. Gårdar på mark kan då kompletteras med terrasser och gårdar på tak.

Tillgång till ljus i våra bostäder och på våra gårdar påverkas av hur stadens byggnader förhåller sig till varandra. Med en ökad täthet blir det allt svårare att skapa en balans för en god levnadsmiljö. Variation i hushöjder, materialval och fönsterutformning blir avgörande för hur mycket dagsljus som når bostad/gård. Det är därför viktigt att tidigt kartlägga solförhållandena, genom bland annat solstudier.

Skapa funktionsblandning

En kvalitet som många förknippar med och uppskattar i en urban miljö är att det händer mycket och att det finns en mångfald av utbud. Kommersiell och offentlig service av olika slag, verksamheter och institutioner blandat med bostäder i olika former skapar en levande stadsmiljö. När vi bygger tätt skapas goda förutsättningar för aktivitet och variation.

Använd samnyttjandelösningar

I områden som växer mycket ökar konkurrensen om marken. Innovativa lösningar kan behövas för att rymma allt. Samutnyttjande och flexibel användning av byggnader och platser är exempel på det. Det innebär att lokaler och utemiljöer också används för olika verksamheter, till exempel på olika tider av dygnet.

Integrera förskolor och skolor i bebyggelsen

Förskolor och skolor är viktiga målpunkter och bidrar till att befolka stadsrummen runt omkring. Skolor och förskolor som integreras i stadsmiljön är nära för många. Å andra sidan krävs gårdar som inte är för små.

På kvällar och helger kan en förskolas gård vara en öppen lekplats och skolans lokaler kan vara en plats för föreningslivet. I stadsutvecklingen är det viktigt att säkerställa tillräckligt med fria ytor för barns lek och utveckling men också den övriga byggda miljöns påverkan på barns fysiska aktivitet och rörelsefrihet.

Komplettera varsamt

Vid kompletteringar i befintliga områden som har en väl fungerande skala kan den befintliga skalan följas på såväl byggnader som mellanrum. Istället får arkitekturen stå för variation och tidsenlighet. När skalan upplevs för stor i ett område kan det vara angeläget att göra tillägg som skapar en ny, mänskligare skala och mindre stadsrum. När skalan är för liten att följa på grund av ekonomiska eller andra skäl bör skalförskjutningen göras omsorgsfullt.

En stor byggnad i närheten av en liten bör ha tillräckligt stort avstånd för att den befintliga inte ska hamna i konstant skugga. En stor byggnad bredvid en mindre medför att den lilla upplevs som ännu mindre, vilket kan vara viktigt att tänka på när man bygger i närheten av befintliga märkesbyggnader. Rätt utfört kan en skalförskjutning utgöra ett positivt inslag i en annars homogen skala.

Huddinge förtätas i kollektivtrafiknära lägen med funktionsblandade områden (ÖP 2030).

Riktlinjer för skala och täthet

- 3.1 Byggnader, gator och stadsrum ska ha en varierad skala och goda proportioner.
- 3.2 Konkurrens om utrymme i den tätbebyggda miljön ska hanteras så att en attraktiv stadsmiljö främjas. Detta innebär samutnyttjande av byggnader för flera funktioner, exempelvis parkeringshus och återvinningstation, samt integrering av förskolor, skolor och andra verksamheter.
- 3.3 Tät bebyggelse ska utformas med extra omsorg om upplevelserika fasader med hög kvalitet på gestaltning, material och detaljer.
- 3.4 Ett solitärt höghus inom ett kvarter ska frigöras visuellt från andra volymer helt eller delvis genom att till exempel vara sammankopplade endast med bottenvåning eller tydlig förskjutning i syfte att variera skalan, skapa tydliga former och undvika en kompakt stor skala.
- 3.5 Byggnader som riskerar att uppfattas som för storskaliga ska bearbetas med hjälp av brott eller knäckningar i fasad, höjdskillnader, entrétäthet och/eller fasadindelning med hjälp av materialbyte och dylikt.
- 3.6 För att garantera goda sol- och ljusförhållanden ska det ställas krav på byggnadens utformning, hushöjder, fönsterstorlekar, materialval och balkongers placering.

Södertörns Högskola (Bild: Håkan Lindgren)

4 Rörelser och stråk

Bebyggelseområden kopplas ihop

Huddinges olika områden och målpunkter bör länkas till varandra med gator, gröna parkstråk och ett lättorienterat och gent nät för gång och cykel. Noder, målpunkter och viktiga huvudstråk ska kartläggas och identifieras. Målpunkter och noder kan utvecklas med konst och övriga attraktioner.

Identifiera huvudstråk och målpunkter

Stråk utformas med en inbördes hierarki så att vissa blir viktigare med större tydlighet och flöden, medan andra är mindre och kan vara mer oförutsägbara. Det skapar en balans mellan stråk som upplevs som trygga och befolkade och mer informella stråk. Längs de stråk som identifieras som huvudstråk bör stort fokus ligga på entrétydheten för att det flöde och folkiv man vill uppnå går att skapa liksom att utformningen sker utifrån ett barnperspektiv. Genom att styra alla till samma gatusystem skapas underlag för möten och stadsliv. Torg och parker ska förläggas till viktiga noder i området där stråk och gator med underlag för stadsliv korsas. Det är naturligt att inte alla gator kan ha ett lika myllrande stadsliv, koncentrationen längs vissa stråk och platser är nödvändig för att skapa gynnsamma förutsättningar för handel och folkiv.

Rörelsestrukturen ska vara en naturlig och attraktiv del av bebyggelsen

För en levande stadsmiljö eftersträvas gator som fungerar för promenad; så kallade stadsgator. Dessa gator har väl tilltagna bilfria ytor och byggnader med lokaler i bottenvåningar. Stadsgator kan se olika ut men har gemensamt att de prioriterar fotgängarmiljön och är upplevelserika. Kvarterens storlek påverkar hur attraktivt det är att röra sig till fots.

Skapa rörelsefrihet, orienterbarhet och tydlighet

Det ska finnas goda möjligheter att röra sig genom bebyggelseområden och mellan byggnader. Ett finmaskigt gatunät med i vissa fall möjlighet att använda passager och smitvägar genom kvarteren bidrar till gångvänligare stadsmiljöer.

Tydliga och trygga stråk bör vara orienterbara och överblickbara genom bland annat belysning. Liksom för stadsgator bör fönster och entréer vändas mot stråk. Hållplatser och stationer ska vara lätta att hitta till och vara trygga och omsorgsfullt gestaltade. Likaså ska kommunens olika områden och mötesplatser vara välskyltade och välinformerade. Att få folk att röra sig mellan olika typer av stadsdelar kan göras genom att till exempel locka med attraktiva stråk med informationsskyltar för olika grupper av invånare.

Prioritera barnens resvägar

En medveten planering och hög kvalitet i arkitektur, form och design kan vara avgörande för att ge förutsättningar för fler barn och unga att cykla och gå. Hänsyn behöver också tas till barns och ungas möjligheter att resa med kollektivtrafik, ensamma eller i vuxens sällskap, när kollektivtrafik inklusive relaterad infrastruktur – som hållplatser och stationer – utformas. Särskilt utanför och i anslutning till förskola, skola och mötesplatser för barn och unga bör trafiksäkerheten prioriteras såsom hastighetsreglering, ojämnt markmaterial och andra farddämpande åtgärder. Fokus bör även ligga på att få till levvänliga stråk i anslutning till dessa platser.

Klockarbacken (Bild: Maja Brand)

Gestaltning av våra olika gaturrum

Även andra typer av gator kan fungera mer eller mindre väl för fotgängare. Bilars och cyklars hastighet på gatan påverkar hur gatan upplevs som stadsrum. Gatorna behöver planeras för att nya resmönster och transportslag kan medföra förändrat utrymmesbehov.

Förgårdsmark framför byggnader i stadsrum ska användas sparsamt och utformas så att de bidrar till stadsrummets liv och gestaltning. Exempelvis genom en upphöjd terrassering som blir en förlängning av stadsrummet samtidigt som den skapar ett avstånd.

Viktiga gaturum ska utformas så att det skapas förutsättningar för ett rikt stadsliv med plats för rörelse, möten, uteserveringar, sittplatser, grönska och rekreation. Gator och platsbildningar ska vara inbjudande och erbjuda attraktiva sollägen med bra mikroklimat, ljud och ljusförhållanden. Ytor för sittplatser, handel och serveringar koncentreras i goda lägen. För en variationsrik stadsmiljö kan mindre platsbildningar ordnas utmed stadens gator såsom mindre torg och fickparker.

Gator ska ha en grön utformning för att bidra till kommunens gröna karaktär och där det är möjligt inrymma gatutråd. Stadsgator kantade med gatutråd och planteringar skapar betydelsefulla gröna länkar mellan geografiskt separerade parker och naturområden.

Även kvartersgator med lägre genomströmning bör ges en upplevelserik utformning med planteringar, god kontakt mellan byggnader och gata samt vistelsekvaliteter i gaturummet.

En mjuk trafiklösning - shared space - är en lugn trafikmiljö som bygger på mer direkt uppmärksamhet mellan trafikanterna. Oftast är miljön utformad så den mindre signalerar väg eller gata och mer en offentlig miljö. Hastighetsreglering, ojämnt markmaterial och andra fartdämpande åtgärder används. Körbanor kan smalnas av när så är lämpligt för en säker miljö. Ytor för fotgängare bör vara generösa.

Gator och vägar är inte bara till för snabba transporter, de är också viktiga inslag i en levande och trygg offentlig miljö även om de ibland kan utgöra barriärer. Gatumiljön har stor betydelse för det levande gatulivet (ÖP 2030).

Riktlinjer för rörelser och stråk

- 4.1 Huddinges olika områden och målpunkter ska kopplas närmre varandra med bebyggelse, parker, andra stadsrum och stråk.
- 4.2 Noder, målpunkter och viktiga huvudstråk ska kartläggas och utvecklas för att skapa folkliv och flöden.
- 4.3 Bebyggelse- och trafikplanering ska samordnas så att rörelsestrukturen blir en naturlig och attraktiv del av stadsmiljön.
- 4.4 Fotgängares möjligheter att röra sig och uppehålla sig i gaturummet ska prioriteras, särskilt barnens och äldres perspektiv ska beaktas.
- 4.5 Stråk utformas med en inbördes hierarki så att vissa blir mer befolkade. De ska vara tydliga och trygga, orienterbara och överblickbara med god belysning. Fönster och entréer vänds mot stråk.
- 4.6 Viktiga målpunkter och mötesplatser ska vara välskyltade. Hållplatser och stationer ska vara lätta att hitta till, trygga, tillgängliga och omsorgsfullt gestaltade.
- 4.7 Viktiga gaturum ska utformas så att det skapas förutsättningar för ett rikt stadsliv med plats för rörelse, möten, uteserveringar, sittplatser, grönska och rekreation.

Mer kunskap
Trafikstrategin, kollektivtrafikplan, cykelplan, gångplan, handbok för tryggare stadsmiljöer, teknisk handbok.

Södalsparken, (Bild: Mattias Malm)

5. Gröna och blå rum

Bebyggelsen ska innehålla grönska

Eftersom naturen är så karaktärsdanande i kommunen ska grönskan få ta plats i och omkring ny bebyggelse, parker, torg, gator, husfasader och tak. Grönska gör stor skillnad både för attraktiviteten och för människors hälsa.

Grönska i bebyggelsen levandegör en plats också när den inte är välbefolkad eftersom växter skapar förändring, ljus - och ljudskiftningar och drar till sig fåglar och insekter.

Grönska påverkar också lokalklimatet positivt genom att ge skugga, skapa bättre luftkvalitet och sänka temperaturen vid värmeböljor, vilket blir än viktigare i ett framtida varmare klimat.

Vatten tillförs och synliggörs

Vatten är mycket uppskattat i stadsmiljöer då det levandegör platser genom rörelse, ljus och ljud. Vattnets väg till sjöarna runt om i kommunen får gärna synas liksom att dagvatten gärna får tas om hand i öppna och gestaltade dagvattenanläggningar i form av regnträdgårdar, dammar och rännor. Vattnets väg till sjöarna bör även synliggöras av gestaltningskäl. Mer stadsmässiga lösningar än svackdiken väljs i tät stadsmiljö. Kulverterade vattendrag bör öppnas upp i dagen igen där så är lämpligt.

Parker är en del av bebyggelsen

Bebyggelsen i kanterna bör samspela med parken genom omsorgsfull placering och utformning. Man bör undvika parkmark direkt intill bostäder utan utforma gränser mellan privat och allmän mark. Parker bör rymma många olika funktioner och tillföra estetiska, rekreativa och ekologiska värden.

Stadsodling främjas

Stadsodling bidrar till att aktivera stadsrummet och tillför grönska. Stadsodling skapar också gemenskap, ansvar för närområdet, höjer livskvaliteten för de som använder dem och har pedagogiska värden.

Grönstrukturen ska vara sammanhängande

Huddinges grönstruktur behöver hänga samman för att fungera över tid. Grönytorna sträcker sig från bostadsgårdar, villaträdgårdar, allmänna parker, ej anlagda träd- eller gräsbevuxna ytor, längs med gröna stråk utmed vägar och bebyggelse och leder ut i större naturområden och regionens gröna kilar.

En grönstruktur med tillräckligt stora områden sammanlänkade genom stråk ger förutsättningar för att upprätthålla ekosystemens funktioner och möjlighet för människor att röra sig genom gröna rum. Naturen tillför rekreativ möjligheter, rumslighet och bistår oss med en mängd ekosystemtjänster.

Möjlighet att kunna röra sig i gröna stråk i bebyggelsen är en stor kvalitet som uppskattas av många. Nya parker och grönstråk anläggs för att stärka grönstrukturen. I nya stadsutvecklingsområden bör grönstrukturen vara en självklar del av stadsstrukturen.

Exploatering kan ge nya möjligheter att skapa sammanhängande system av grönytor genom exempelvis omdaning av industrimark och hårdgjorda ytor.

Naturen bör upplevas nära och vara tillgänglig
Det är viktigt att bevara och utveckla bostadsnära grönytor, inte minst där bebyggelsen tätar.

Närliggande parker och grönområden bör utvecklas när besöksstrycket på dem ökar. Bostadsnära grönytor av hög kvalitet bör vara nåbar och tillgänglig för alla. I områden där tillgången på bostadsnära natur är begränsad bör man överväga att skapa nya grönytor. Där tillgången är begränsad blir kvaliteten och närheten desto viktigare. Tystnad och ro är kanske den mest önskvärda egenskapen i bostadsnära natur. Inslag av naturlek eller landskapsparker är exempel på åtgärder för att höja kvaliteten i grönområden. Entréer till större naturområden bör tydliggöras och tillgängliggöras.

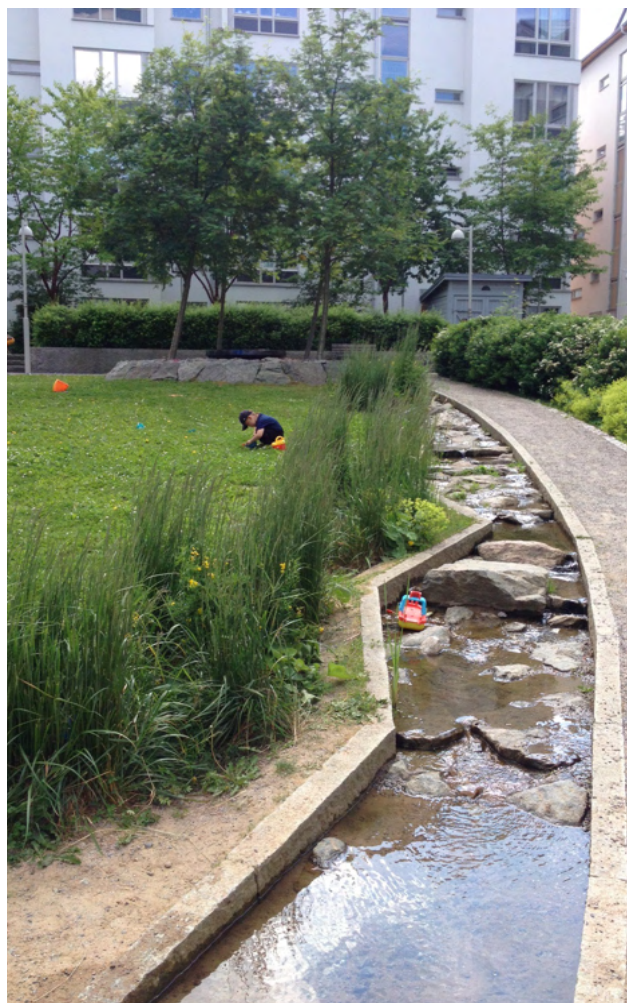
Ny bebyggelse på befintliga innergårdar ska endast tillåtas i undantagsfall, då det går att påvisa att tillräckliga friytor bevaras och att boendekvaliteter för befintliga bostäder bara påverkas marginellt.

Olika typer av grönska beroende på täthet

I de mer tätbebyggda områdena är det viktigt att tillföra grönska och utnyttja alla de ytor som finns, samt höja kvaliteten på den befintliga grönskan. I nya större områden ska parker pekats ut. Stadsodling, bostadsgårdar, gröna stråk, blomprakt på torg och gator, gröna tak och fasader, öppna dagvattenlösningar och vattenlek är exempel på möjlig grönsstruktur. Vid utformning av grönytor ska barnperspektivet beaktas. Variation i vegetation och terräng ska stimulera till lek- och aktivitetsmiljöer för barn i alla åldrar.

Norra Djurgårdstaden (Bild: Jonas Lidbrink)

Hammarby sjöstad (Bild: Karin Segerdahl)

En förutsättning för förtätning är att god tillgång till park- och grönområden kan skapas. Parkerna ska fungera som stimulerande mötesplatser och upplevelserika sociala rum. Vackra och mångfunktionella parkmiljöer bidrar till att skapa en attraktiv kommun att bo, besöka och verka i. Barnperspektivet är av stor vikt när det gäller parkers utformning (ÖP 2030).

Riktlinjer för gröna och blåa rum

- 5.1 Värdefulla naturområden ska identifieras och stärkas genom nätverk av parker, natur och gröna stråk.
- 5.2 Grönska bör tillföras på tak och husfasader samt gator och torg för att förstärka Huddinges grönskande karaktär.
- 5.3 Lösningar för dagvattenhantering ska utformas estetiskt tilltalande.
- 5.4 Parker i tät stadsmiljö ska vara väl integrerade i stadsväven och vara kopplade till andra stadsrum, stråk och samspela med bebyggelsen. De ska vara mångfunktionella och trygga att vistas i.
- 5.5 Möjligheter att tillskapa stadsodling bör beaktas och främjas.
- 5.6 Vid utformning av grönytor ska såväl ett barn- och äldre perspektiv beaktas. Variation i vegetation och terräng ska stimulera till lek- och aktivitetsmiljöer för barn i alla åldrar.
- 5.7 Bevara och utveckla närnatur med hög kvalitet. Särskilt värdefulla träd, grönytor och hållar bör sparas.
- 5.8 Ny bebyggelse i kanten av befintliga parker kan ske när det samtidigt skapar en bättre parkmiljö.
- 5.9 När ny bebyggelse tar värdefull natur- eller parkmark i anspråk ska grönytor som försvinner kompenseras.

Mer kunskap
Parkprogrammet, dagvattenstrategin,
miljöprogrammet, teknisk handbok.

Vårby Gård (Bild: Daniella Backlund)

6. Inkluderande rum

En attraktiv bebyggelse är en fråga om en upplevelse av det publika rummet. Hittills har strategin behandlat faktorer i den fysiska miljön som direkt påverkar hur vi upplever det publika rummet.

Upplevelsen av bebyggelsen påverkas också av i vilken grad invånarna känner sig delaktiga, tror på framtiden, och uppfattar att bebyggelsen är till för alla.

Kommunen arbetar med aktörer som är lyhörda för och uppskattar befintliga värden samtidigt som de tror på en långsiktig positiv utveckling och investerar engagemang och ekonomi därefter. Arkitekturstrategin belyser vikten av att utgå ifrån befintliga förhållanden och alla platsers specifika behov och utmaningar.

Stadsutveckling ska stärka befintliga områden
Nya välutformade byggnader och platser kan i sig bidra till att stärka bilden av ett helt område. Viktigare ändå är att allmänna platser är väl omhändertagna och fungerar som attraktiva mötesplatser och skapar stolthet över området.

När nybyggnation sker i eller intill slitna områden bör de befintliga utemiljöerna rustas upp för att undvika klyftor mellan gammalt och nytt. Detta kräver ofta ett helhetsgrepp och större planeringsområden som ger förutsättningar för investeringar i befintliga bestånd och allmänna platser.

Utformning av, och inflytande över det publika rummet, är ett allmänt intresse som det är kommunens ansvar att säkerställa, men som kräver alla aktörers engagemang.

När nya områden planeras ska de bidra till att kommunens olika delar binds ihop genom att bygga bort barriärer och genom att utveckla gång- och cykelnätet.

Bygg för alla

Social hållbarhet innebär att staden är till för alla oavsett ålder, kön, funktionsvariation, ekonomisk ställning eller ursprung. Blandade upplåtelseformer och funktion, varierade byggnadstypologier god tillgänglighet till kollektivtrafik och närhet till service är viktiga förutsättningar för social hållbarhet. Viktigt är också att goda möjligheter finns för rörelse och rekreation med trygga och gröna närmiljöer.

Ta vara på invånarnas lokalkännedom

Invånarnas önskan att ta ansvar över sitt närområde stärks genom inflytande. Kontinuerliga dialoger med lokala aktörer och särskilda dialoger inför större förändringar är viktiga. På så sätt har politiker, tjänstepersoner och exploitörer också möjlighet att tillvarata kunskap om vilka värden som finns och saknas i de olika områdena. Förutsättningar för inflytande kan skapas på många sätt, till exempel genom samverkan med lokala organisationer och föreningar, i samarbete med skolor, demokratidagar, enkäter, workshops med mera. Barn och ungdomars inflytande ska tillgodoses särskilt.

Det är viktigt att alla medbestämmandeprocesser som sker på kommunens initiativ utformas med tydligt syfte, målformulering, kommunikation och återkoppling. Många investerar sitt engagemang i medbestämmandeprocessen och för att alla ska känna att det är mödan värt krävs att resultatet synliggörs.

Tillfällig arkitektur

Att uppnå en god gestaltning handlar inte bara om de stora projekten. Tillfälliga användningar av olika slag är ett lika viktigt verktyg för att skapa mer levande och uppskattade miljöer i kommunen. Tillfällig arkitektur kan också användas för att locka besökare till, och pröva ny användning för en plats. Det kan också vara att skapa goda och attraktiva miljöer även under byggtiden.

Platserna runt om i kommunen är fyllda med olika historier och upplevelser. Genom att se på gestaltning ur ett helhetsperspektiv skapas förutsättningar för att platserna ska vara attraktiva över längre perioder. En ny stadsdel som byggs kan ta väldigt många år att färdigställa varför det är viktigt att ta i beaktning vad som händer på och runtomkring platsen under tiden det byggs också. Befintliga boende eller besökares upplevelser är viktiga att ta hand om. Tillfälliga åtgärder kan vara både kostnadseffektiva och tidsbesparande när det gäller att temporärt pröva en ny användning eller att under en begränsad tid sätta fokus på en plats eller ett event. Tillfälliga användningar kan vara identitetskapande för områden, bidra med en stark social gemenskap och öka attraktiviteten.

Huddinge strävar efter att vara ett samhälle...där hållbarhet ur ett ekologiskt, socialt och ekonomisk perspektiv prioriteras. Huddinge är känt för den samverkan och medborgardialog som bedrivs. (ÖP 2030)

Riktlinjer för inkluderande rum

- 6.1 Invånarnas inflytande över närmiljön ska stärkas både genom kontinuerliga dialoger och särskilda dialoger inför större förändringar. Barn och ungdomars inflytande säkerställs särskilt i tidiga dialoger.
- 6.2 Ta tillvara på invånarnas lokalkännedom och synpunkter och utveckla nya sätt att nå ut samt se till att återkoppling och information finns tillgänglig genom hela planprocessen och byggskedet.
- 6.3 Platser ska utformas så att de är tillgängliga för alla. Mångfunktionalitet eftersträvas för att tilltala olika grupper av människor.
- 6.4 Möjliggör för tidigarelagda och temporära mötesplatser i väntan på att nya områden tar form.
- 6.5 Berätta och visualisera vad som ska ske i stadsmiljön genom tillfällig arkitektur och konst.
- 6.6 Testa nya användningsområden för en plats med tillfällig arkitektur.

Mer kunskap
Handbok i delaktighet, metodhandbok för barnkonsekvensanalyser.

Huddinge